

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**In Epistolam Ad Hebraeos, Ioannis Oecolampadij,
explanationes, ut ex ore pr[a]elegantis except[a]e, per
quosdam ex auditoribus digest[a]e sunt**

Ökolampadius, Johannes

Argentorati, 1534

VD16 B 5199

Capvt VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36048

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

mus de salute, trāsiuimus em̄ de morte ad uitā.
Introentem usq; ad ea, quæ sunt ¶ Id est. que
penerrat cœlos ipsos. Est autem periphrasis cœ-
li, sumpta similitudine à templo Hierosolymi-
tano, in quo sanctum sanctorum, utpote habi-
taculum Dei distinguebatur ab alia parte tem-
pli cortina uel uelo.

Præcur-
sor
noster
christus.

Vbi præcursor pro nobis. ¶ Hoc modo De-
us spem nostrā confirmauit, ut tuto nos illi pos-
simus cōfidere. Christus primogenitus ex mor-
tuis, præcursor noster, præcessit, non sui, sed no-
stri causa, iam præcursor, alicuius præcursor sit
opus est, ergo subsequemur & nos. Quia ubi
caput, ibi etiam non deerunt membra, prior ip-
se ingressus est in cœlum, ut non dubitemus &
nos eò peruenturos, cœlos que penetraturos.
Christus em̄ pontifex noster in æternū, semper
intercedit pro nobis, cuius dignitas ita viget &
efficax est apud patrem, ut omnibus credētibus
ad salutem sufficere abunde possit.

CAPVT VII.

Summa
predicatorū

Haectenus conatus est Apostolus persuadere
Hebræos, ut Christo credāt, in q; fide eius cōstā-
ter perseuerant. Vtitur autem ad hoc tribus lo-
cis: primum à dignitate Christi, ut qui Prophe-
tis & angelis ipsis longe præferatur, Deinde à
periculo, quod grauius contemptoribus Chris-
ti, quàm legis imminet, Postremo à maiore
utilitate

utilitate. Per Christum namq; summa expectamus bona, nempe remissionem peccatorum, misericordiam, gratiam, & liberrimum ad Deum accessum. Cæterum postrema ista utilitas fidei, quod per Christum accessus sit ad Deum, maxime est eminentissimo Christi sacerdotio, quod ut probaret, usus est testimonio Psaltis: Tu es sacerdos in æternum &c., quod quidem latissime declarandum sibi duxit. Verum quia auditores segniores & oscitantiores animaduertent, commodum digressus est, excitaturus eos ut bene considerent, quid sibi omnia uellent. Nunc subiicit, quis Melchizedec ille fuerit, cuius & supra mentionem fecerat.

Nam hic erat Melchisedec, rex Salem, pontifex Dei altissimi, qui occurrit Abrahamæ reuertenti à cæde regum, & benedixit illi, cui & decimas ex omnibus impertitus est Abraham, qui primum quidem ex interpretatione dicitur rex iustitiæ, deinde uero rex Salem, quod est rex pacis.

Declaraturus quomodo Christus sacerdos sit secundum ordinem Melchisedec, duo indicat,

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

Deo sacer in q̄ illius sacerdotium differat ab Aaronico: &
 donj gene ita duo genera sacerdotiorū ponit, unū secūdū
 12. ordinē Melchise: , alterū secūdū ordinē Aarō.
 Principio sacerdotiū Melchise: qui typū Chri-
 sti gerit, regale, iustitię uirtutū, & spirituale di-
 cit, Aarōis uero seruale, crassum, carnale, quæ
 omnia ipse satis explicabit. Postea ostendet sacer-
 dotiū Melchise: uel Christi differre ab Aarōis,
 cui⁹ tēporariū fuit sacerdotium, sicut & sacerdo-
 tes mortales. Christi uero perpetuū, in æternū
 enim uiuit. Porro uerba quæ hic ponuntur se-
 rē eadem leguntur Genesis. 14. & ut iuxta literā
 sonant, obscuriora esse nemo facile negabit, un-
 de nisi Dominus per spiritum suum reuelasset,
 quid figura hæc sibi uellet, diu ignoraturi fue-
 ramus. Audiamus interpretem Apostolum.

Qui primum quidem ex. 7. Hic per circum-
 stantias; quis Melchisedec fuerit explicare incipit,
 à nomine, genere, loco & cōditiōe. Melchisedec
 ex ui uocabuli, dicit rex iustitię siue iustus מלך
 enim regem significat. צדק iustitiam. Nō igno-
 ro quod iudei dicunt Melchisedec nō fuisse pro-
 prium nomen, sed somniū est quicquid dicit.
שלום pax est, hinc ab illa sua pace, sicut à iusti-
 tia, nomen sortitus est, quod sit sacerdos Dei al-
 tissimi. Cæteri nomē habēt nō tam magnificū,
 sed tantum quod sacerdotes sint Aaron, quorū
 erat offerre oues, boues, & his similia, hic autē
 iustitiam & pacem obtulit.

Iosephus

Iosephus Antiquit: lib. 1. uerba Mose, optima paraphrasi explicat. dicens. Suscepitq; eum rex Melchisedec, quod significat rex iustus, & erat utiq; & sine dubio talis: ita ut propter hanc causam etiam Dei sacerdos esset Solymorum, quam ciuitatem postea Hierosolymam uocauerunt. Ministtrauit autem iste Melchisedec Abraham exercitui xenia, & multam abundantiam rerum opportunarum simul exhibuit, & super epulas eum collaudare cœpit, & benedicere Deum, qui ei subdiderat inimicos. Abraham uero dante ei etiam decimas spoliortū, munus accepit, & quæ isthic sequuntur. Quæ si cum Pauli uerbis conferas, uidebis statim quare Melchi. sacerdos altissimi dicatur, nimirū nō à prolatione panis & uini, sicut nec ab imolatione pecudum, quæ carnalis sunt sacerdotij, sed à iustitia, pace, & charitatis officio. Ista enim sunt sacrificia spiritus, quibus deus placatur, qui spiritu & ueritate coli uult.

Iosephus
de Melchi
sedec.

Excellentissime autem omnia Christo Domino nostro conueniunt, quæ olim sub typo in Melchi: præcesserunt. Ipse em̄ est, Dominus & rex iustus noster. Et uer rex. Hierusalem (prius Salem dicta) hoc est, Ecclesiæ & electorum omnium. Etiā rex pacis, ut Psal. 75. In pace factus est locus eius, & in Sion habitatio eius. Ipse em̄ solus consummatam iustitiā habet, qua & nos credentes in nomen illius iustificat, & peccata cō

Melchisedec
figura
Christi.

donat. Sunt quidē credētes iusti, si dignationem Dei in suos ob oculos ponas, quod si hominis opus consideras, uidebis etiam sanctissimos nō abesse à peccatis. Nemo ergo alius rex iustitiæ erit, præter unum Christū, qui sua iustitia omnibus adhærentibus sibi abunde ad placandum patrem & sanctificationem conquirendam sufficit. Adhæc, rex pacis dicitur & maxime pacificus. Patrem enim iratum nobis, ob imaginem sui in nobis deturpatam, reconciliauit, & pacificauit per sanguinem crucis eius, quæ sunt in cœlis, & quæ in terra. Est namq; unica pax nostra. Col. 1. Ephes. 2. optime itaq; deliniatur per Melchisedec. Hinc etiā est quod pacificus Solomon, Dominus noster Iesus Christus dicitur, huius nāq; rex ille figura fuit. Iam quia tāta iustitia & donis cōspiciuus fuit præ omnibus participibus suis, recte sacerdos altissimi dicitur, hūc enim altissimus cōprobauit, & placuit ipsi in eo uniuersam plenitudinem inhabitare.

Panis, pro
eibo.

Qui occurrit Abraham. ¶ Iustitia Melchisedec in duobus patet, in fide & opere charitatis, hac quidem, quod paxit exercitum Abraham (uenit enim nomine panis Hebraico tropo, omne genus eduliorum, quibus pascuntur homines) illa uero quod laudat Dominum, qui Abraham in manus tradiderat inimicos illius. Allegoriam si quis querat est, quod Christus uiuus panis populum suum uictorem huius mundi pascit & confortat

confortat. Non autem est temere allegoria inferenda, nisi commode præstructo ex noui instrumenti literis fundamēto. Ioan: 6 & 10. legis, quomodo Christus eos, qui in se credūt pascat, totum enim se illis tradit, ut uideamus quo ille affectu in suos feratur. Videatur forsan alicui mirum, quod Abraham longe clarissimus ut dictum est, ipsi Melchisedec ex omnibus impartitus sit decimas. Nimirum ille ex reuelatione spiritus Christum sumum sacerdotem, in hoc ueneratus est, quem & in corde suo uidit. Nam scriptum est, Abraham exultrauit ut uideret diē meum, & uidit atq; gauisus est. Ioan: 8. Certe huc Apostolus respexisse uidetur, simul tamen diligentiam nobis in sacris tractādīs commendat. Adhæc nō omnino dissimile huic factō est, qd legimus de Alexandro, qui cum uicisset Dariū, uirtutemq; Persicam soluisset, iamq; Hierosolymas cū exercitu properabat, occurrit ei sumus pontifex in hyacinthina & aurea stola, cum reliquis sacerdotibus & ciuibus. Phoenices uero & qui cum Alexandro erant, putabant regem nihil non hostile sibi in illos permissurū, adeoq; sumum sacerdotem contumelijs effecturum, sed longe aliter euenit. Nā ille cōspecta occurstantiū turba, sumum sacerdotem solus accessit, ueneratus est, & numen adorauit. Hoc ubi uidissent primores, obstupuerunt, indignūq; tanto regē facinus iudicarunt, nempe quod hominī morta-

Factū Alex
andri apud
Iosephum.

ANNOT. IN EPIST. D. PAVLI AD

litantum honoris deferret, tandem Parmenio
causam facti sciscitavit. Respondit rex. Nō hūc
adoravi, sed Deum, cuius ille principatu sacer-
dotij fungitur. Nam per somnium in huiusmo-
di eū habitu conspexi, qui & uictorię mihi spē
fecit &c. Habes hæc fusius apud Iosephū Anti-
quit: lib. 11. cap. ultimo.

Reuertenti à cædere regum.] Glorioso loquitur de
Abraham, ut ita gloriosior fiat Melchisedec,
gloriosissimus autem Christus cuius hic figurā
gessit. Sunt enim omnia, ut diximus, excellēti-
ma in Salvatore nostro Christo. Sequitur.

Ignoti patris, ignotæ matris, ig-
noti generis, nec initium dierū, neq;
uitæ finē habēs, sed assimilatus filio
Dei, manet sacerdos imperpetuū.

Quomodo
acerdotiū
Melchise.
æternum.

Sacerdotium Melchisedec fuisse æternum,
probat ex eo, quod scriptura illi nec patrem,
nec matrem, nec initium, nec finem uitæ tribuit.
Iam ubi neq; initium neq; finis est, ibi perpetui-
tas sit oportet. Discimus hinc locum ab autori-
tate negatum, in scriptura sæpe validissimum
esse. Obseruandum autem quā sobrie Apo-
stoli sapuerint, qui præter scripturarū testimo-
nia ferè nihil in medium afferre ausi sunt. Hodie
multorum eò processit temeritas, idq; in rebus
pietatis, ut amplius sapere ausint, quā uel eos
addecat

addeceat, uel spiritus sanctus ipsis reuelare uoluit. Certe quæ non scripta habentur à prophetis, quasi non sint æstimantur. Vnde Apostolus alibi, more scripturæ citauit hoc dictum: Cedit Abraham Deo, & cum absque omni dubio & alia bona opera, Deoq; gratissima ex fide fecerit. Sed ita scriptura morem loquendi habet, cuius autoritas & nobis sufficiat. Alioqui certum est quod Melchisedec non è terra prognatus subito absq; parentibus & immortalis apparuit: quapropter Apostolus proprie dixit: Assimilatus. Est autem plane iudaica temeritas dicere Melchisedec fuisse Sihem, scriptura ignorat ignoremus & nos. At de Aarone scimus quos parentes, fratres & cognatos, quemq; uitæ finem habuit, unde sacerdotium ipsius perpetuum esse non potuit. De Melchisedec autem omnia hæc ignorantur. Nam scriptura eum nobis ita proponit, quasi semper uiuat perpetuoq; ut dictum fungatur sacerdotio. In quo adumbrat nobis sacerdotem Christum perpetuum, qui & intercedit pro nobis, cuius etiam dignitas patri sacrosanctissima est. Hic absq; patre est, si naturam spectes humanam, absq; matre, si diuinitatem, & ita absq; initio dierum & fine uitæ. Nam generatione eius inquit Propheta, quis enarrabit?

Considerate uero quãtus hic fuerit, cui etiam decimas dederit Abraham patriarcha de spolijis.

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

Perpetuus hic mos Apostoli est, ut quoties illustria adducit testimonia, alijs insuper confirmet, ne quid temere dixisse videatur, quemadmodum & hic palam fit. Propositam em̄ historiam de Melchisedec & Abraham, non satis habet ad literam inspexisse, nisi etiā quid mysterij subsit, explicet. Nam cōsiderate inquit, quasi diceret, sublime quid hic latet, & non obiter percurrendum: neq; enim ista propter Melchisedec præcipue scripta sunt, sed propter eū, cuius hic typū gessit, Christū. Si conferamus hic utrūq; certe quod externum attinet, nueniemus potiora priuilegia esse Abraham, quàm ipsius Melchisedec. Nusquam enim legimus, quod dominus tanta operatus sit per hunc, atq; per illum. Deinde etiā conueniens magis videbitur, quod Melchisedec Abraham tātō victori decimas dare debeat, quàm Abraham, qui promissiones acceperat: In semine tuo benedicentur omnes gentes, regi Salem. Sed quia hic Christi typus est, recte ipsi Abraham præferri, idq; in duobus, sacerdotali dignitate, & decimarum acceptione. Leuiter autem om̄ia in hoc sunt adumbrata, quæ postea plenissime in Christo sunt impleta. Porro obiter nota nō esse frustra, quod Abraham Patriarcham vocauit, quo em̄ maiora de hoc prædicat, eo commendatiorem & superiorē illum, ad quem sit collatio, ostendit, & ita supremum & cōmendatissimū Christum saluatorem.

Arq; n̄

Melchise.
Induobus
Abrahæ
præfertur.

Atq; ij quidem, qui quod sint de numero filiorū Leui, sacerdotij functionem sumunt, præceptū habent, ut decimas accipiant à populo iuxta legē, hoc est à fratribus suis, licet egressis ex lumbis Abrahamæ. At is, cuius genus non recensetur ex illis, decimas accepit ab Abraham, & habēti promissiones benedixit. Porro nemo negat, quin id quod minus est, ab eo quod maius est, benedictionem accipiat.

Apostolus in eo perstat, ut Melchisedec, patriarcha Abrahamo, & qui ex illius lumbis prodituri erant Leuiis, præstantiorem ostendat. Dicit autem, quod filij Leui à fratribus & contri-
bulibus suis, ob sacerdotij dignitatē, decimas acceperunt, id quod signum est præcellentiae, licet utrisq; eadem esset origo, natura enim non fuerunt meliores, sed tamen ex diuina ordinatione, siue dignatione. Verum Melchisedec alterius generis etiam a parente illorum decimas accepit, nimirum præstantior habitus, quàm uulgo estimaretur, Iā si Abrahamo maior est, atq; adeo
talis agno

ialis agnoscitur, certe erit & ex eo prognatis maior, primum ex ratione accipiendi decimas, deinde etiam propter typum quē gessit. Decimas dātes, testati sunt omnia se habere ex benedictione Domini. Ita Abraham decimas dans de spolijs, victoriā non suis viribus, sed Deo acceptā ferendam agnoscit.

Omnia quæ hic ponuntur, ad dignitatē Christi faciunt. Hic enim verus est Melchisedec & sacerdos in æternum, qui benedicit in se credentes omni benedictione spirituali in cœlestibus, facitque ut opus Dei in eis augetur indies magis ac magis, donec tandem in virum perfectum occurrant. Nos vicissim illi debemus, non tantū sextam, octauam, aut decimam partem eorum, quæ possidemus, sed & nos ipsos, quanti sumus (denarius enim sicut & septenarius numerus, plenissimus perfectissimusque habetur) Hinc saluator inquit: Si quis venit ad me, nec odit patrem suum ac matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores: præterea autem & animam suam, non potest meus esse discipulus Luce. 14. Qui cumque enim Christo quicquid præfert, indignus illo est. Huc refer cap. 12. Episto. ad Romanos.

**Triplices
decimæ in
lege.**

Præceptum habent ut decimas Triplices in lege constitutæ sunt decimæ quemadmodum legimus Numeri. 18. Deuter. 14. Primæ dantur de omnibus primitijs per annos singulos, Secundæ singulis triennijs, pro Leuitis, peregrinis, pupillis

nis, pupillis ac viduis fouendis. Tertiæ erāt decimæ decimarū, aut decimæ secundæ, duæ portio sancta erat. De his fufius in cōmentario in Ezechielem. Ex his videre est, quā prudentiffime Deus in suo populo ordinavit, primum voluit prouifum ministris fuis, ut à quibus omnis populi falus penderet, deinde & pauperibus. Quo enim dignius est animæ pabulum corporali, ita etiam primum omnium curandum erit, si uelimus cuncta recte habere.

Cæterum præceptum hoc de decimis, partim cęremoniale est partim morale, & ita partim abrogatum, partim permanet. Quod terræ promiffionis, templum & Leuitas attinet, nihil ligatiffis enim subuerfis & difperfis, cęffauit etiā am decimandi ritus. Verum quod opus charitatis, ministros uerbi, & pauperum curā attinet, manet adhuc firma, ficut & id, quod per eas fignificatum est, nempe, ut fateamur & agnofcamus nos omnia è larga manu Dei accipere, & ita ad illius laudem uſurpare debere. Nihil tamen hic refert, decimis, oblationibus, æquofolario, aut alijs fouendos foueamus, modo præceptum charitatis non negligatur. Quod digni fint operarij cibo fuo, dominus ipfe dixit & Paulus diferte habet. 1. Corint. 9. Gala. 6. & 1. Timor. 5. Deinde quā Deus à nobis curam pauperum, uiduarum & orphanorum requirar, nufquam non est in facris biblijs cernere,
det domi

De decimis
nostris
sequi.

det Dominus ut operibus ista exprimamus.

Decimarum originem, ut nunc res habent, non possumus certo scire, fortasse à principibus primum institutæ sunt. Nam gentium principes & magistratus, decimarum exactionem prædijs uel imposuerunt, uel impositam acceperunt, quæ admodum cuius patet, qui diligenter in historijs uersatus est. Neque est quod quisquam pius sibi conscientiam faciat, & alienis peccatis se communicare putet, eo quod malis decimas det, ut qui in aliena, scorta, canes & equos, istas prodigant. Postquam enim decimandi ius ferè ubique obtinuit, & magistratus non solum hoc tuetur, sed & exigit, parendum certe illi est, ut à Deo constituto, maxime uero, cum decimas dare per se, & impium non sit & fidei nihil abroget. Interim tamen uiderint, qui istis ut patrimonio Christi, quod uocant, abutuntur. Certe pontificia decreta hunc usum, perditissimum nesciunt, quæ pro dolor Germania hactenus passim uidit. Et ut homines isti fallant, tamen Deum nunquam, cui ratione reddituri sunt grauissimam, fallere poterunt.

Atque hic quidem homines qui moriuntur, decimas accipiunt: illic autem is, de quo testatum est, quod uiuat, & ut ita loquar, in Abraham decimatus

decimatus est etiam ipse Leui, qui decimas solet accipere. Nam is adhuc in lumbis patris erat, cū occurreret Abrahamæ Melchisedec.

Ostendere uoluit quantum Melchisedec sublimior sit Abrahamo, quādoquidē hic illi decimas dedit, hoc iam cōfirmās clarius dicit, nō tātū autē p seipso dedit, sed p sua profapia, & nepotib⁹, qui adhuc in lūbis ipsi⁹ erāt. Reputauit em̄ se cū sua posteritate, tāquā laicus ad hūc sacerdotem Dei altissimi. Et ita auget, quod pro se & pueris nondū natis decimas dedit, hic actu ipso, illi uero potentia seu uirtute. Hic obiter discas pueros esse in potestate parentum. Non mirum igitur si in Adam omnes, tam infantes, quā adulti, peccasse dicamur, fuimus enim in lūbis illius, & pars parentum quodammodo. Summa, Melchisedec est sacerdos sacerdotum. nā huic aliī sacerdotes decimas dederunt. Nunc aliam causam excellentiæ affert. Aaron, Eleasarus, & aliī sacerdotes ex Leui, mortales fuerunt & decimas acceperunt, sed is de quo est testimonium, quod uiuat, decimas accepit. Dixi supra scripturam nō exprimere mortem Melchisedec, sed sublime quid in eo cōsiderādū nobis relinquere. Patris nomine hic ueniūt aui, attauī, abauī &c. Nam satis constat Abrahamum non

L

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
fuisse genitorem Leui.

Proinde si consumatio per Leuiticum sacerdotium erat, (nam in eo populus legem acceperat) quid preterea fuit opus alium exoriri sacerdotem, qui secundum ordinem Melchisedec, & non secundum ordinem Aaron diceretur?

Hebraei sacerdotum sui, atque ita ceremoniarum pertinacissimi, ne dicam supersticiosi admiratores, Apostolo hic obijcere potuissent: Quid hec dicis Paule? audes tu Melchisedec siue Christum & ipsius sacerdotium, Leuitis & illorum sacerdotio, quod Deus in tantum cohonestat, ut hoc vnice perficiamur & sanctificemur, præferre? Repõdet ad tacitam hanc obiectionem & dicit, fallimini sane vos, si sanctificationem proprie Aaronico sacerdotio adscribitis, Nã si hoc est, profecto superuacaneum erat, ut alius sacerdos per Psalten promitteretur, qui esset secundum ordinem Melchisedec, & haud quaquam secundum ordinem Aaron: maxime cum rei plene absolutæ, nemo alium qui absoluat supinducit, multo minus Deus omnium sapientissimus. Patet itaque Aaronicum sacerdotium cum suis ceremonijs non satis esse ad sanctificationem, atque adeo imperfectum & trãs

& transferendum .id quod statim post dicit. Obseruandum autem est, quod tres rationes ponit, quare sacerdotium Leuiticum insufficiens dicat. Prima est, quam iam audiuius, qd sit imperfectum, & ita transferendum. Secunda quod imbecille sit & inutile, quia neminem perficiat & sanctificet. Tertia, quod non sit cum iuramento constitutum, & ita nec perpetuum. Sed istas ordine videbimus.

Tribus rationibus probat sacerdotium Leuiticum insufficiens

Nam in uel sub eo Nempe sacerdotio, populus legem dandarum ceremoniarum accepit. Nam lex decimarum una cum sacerdotibus vim accepit. Iisdem uerbis ferè supra usus est, cum dixit. Præceptum habent, ut decimas accipiant à populo &c. Eam legem Leuiticæ acceperant, erant enim fouendi, ut qui propriam possessionem in terra non acceperant. Non opus autem est hoc intelligere de lege in genere, quæ multo præcessit sacerdotij institutionem, & sacerdotum inaugurationem, ut facile cuius patet. Neq; etiã per sacerdotes, uel sub sacerdotibus populus legem ipsam accepit, sed per Moysen uirum Dei.

Quandoquidem translato sacerdotio, necesse est ut legis quoq; translatio fiat.

Probat, quod iam præmisit, puta sacerdotium Aaronicum esse imperfectum. In operibus Dei, De abrogatione legis.

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

imperfectiori perfectius succedit. Bene ergo Dauid uigente adhuc sacerdotio Aaronico, de perfectiori sacerdotio uaticinatus est. Nam si Aaronicum perfectum fuisset, certe Christo conuenisset, quod tamen non est: translatum igitur est ut imperfectius, & simul cum eo lex, intellige decimarum & ceremoniarum. Non enim uideatur de tota lege esse accipiendum ut diximus, quæ non omnino abrogata est, sicut nec sacerdotium, quod translatum est à mortalibus sacerdotibus ad immortalem sacerdotem Christum. Hinc est quod Christus dicit: Non uenigem soluere sed ut compleam. Et quemadmodum pictor qui prius ducta lineamenta coloribus fucat & exprimit, non recte dicitur figuram tollere, sed potius absoluere: Ita & Christus quæ imbecillia in lege fuerunt perfecit & impleuit, & non peritus abrogauit. Nam una pietas & idem cultus Dei omnibus sæculis fuit, & erit in æternum. Nunc non obseruatur sabbatissimus Iudaicus, sed spiritualis, internus & perpetuus, neque caro præputij circumciditur, sed cor ipsum, ad hæc non offeruntur oues & boues, sed nos ipsi in hostiam uiuam Deo offerimur. & sic de alijs. Hoc dicto Apostoli, ridicule abusi sunt de cretaliū consarcinatores, dicentes sacerdotiū translatum in Petrum, cū tamē à Christo nūquā in quenquam hominem transferri potest, perpetuum namque habet ut diximus. Electi quidem dicuntur

Pontificio/
rū deliriū.

dicuntur regale sacerdotium, sed participatiue, non plena administratione officij. Addunt. Vbi lex est, ibi necesse est ut etiam sacerdos & victima detur. Fatemur, sed qualis lex est, tale etiam sacerdotium & victima sit oportet, nempe spirituale & inuisibile. Præterea observa hic, quod argumentatio ex lege à ceremonijs nihil valet. Nam sunt istæ translatae, & in spiritum deductæ per Christum, sicut audiuius.

Nam is, de quo dicuntur hæc, ad aliam tribum pertinet, de qua nullus altari astitit. Palam est enim quod è tribu Iuda exortus sit Dominus noster. At nihil locutus est de sacerdotio Moses, quod ad hanc tribum pertineat.

Hoc dicere uult. Ecce Iudæe, non poteris tuum Aaronicum sacerdotium in tantum extollere, & perfectissima quæq; huic tribuere, postquam propheta Dauid de hoc nihil locutus est, & Christus ex tribu Iuda, & non de tribu Leui ortus est. Ex Iuda autem nemo unquam altari astitit. Quia vero Christus ex Iuda exortus, & sacerdos constitutus est secundum ordinem Melchisedec, relinquitur sacerdotium de Leui ad tribum Iudam translatum esse, & ita imperfectum & insufficientem

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

Quare
Christus ex
Leui nō sit
exortus.

ens fuisse. Perpende hic, si regalis tribus non au-
sa fuit sacerdotij dignitatem subire, pudeat illos
merito, qui currunt post hanc anteq̃ mittantur
seque immiscent ad quæ nōdum sunt vocati. No-
tū est in quæ mala Dathan & Abyron, Chore,
Ozias & alij se præcipites dederint. Porro De⁹
non absq̃ summo consilio Christum saluatore
nostrum ex Iuda exoriri voluit & non ex Leui,
ne Iudei alioqui supersticiosi in suum sacerdoti-
um, adhuc supersticiosiores fierent. Cæterū qđ
Apostolus dignitatē atq̃ excellētiam sacerdotij
Christi tā prolixè tractet nemo miret, certe res
est maximi momenti, & ad fidem nostram ro-
borandam mire utilis. Quod si quis cōsideret,
quā Hæbreæ gens sacerdotium suum, cæremoni-
arūq̃ legis admirata sit, istisq̃ tutandis, tanq̃
pro aris & focis depugnarit, nihil hic superuaca-
neum esse cognosceret. Pergit Apostolus in insti-
tuto & dicit:

Idēq̃ magis etiam liquet, siquidē
ad similitudinem Melchisedec ex-
oritur sacerdos alius, qui non iuxta
legē mandati carnalis factus sit, sed
iuxta potentiam uitæ indissolubilis.
Testificatur enim ad hunc modū:

Tues

Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec.

Ista est secūda ratio, qua Hebræis gloriatiōe sui sacerdotij adimit. Dicit enim esse carnale, & mox imbecille ac inutile. Porro q̄d carnale est, infirmum est, concidit & perit. Carnis namq̄, vocabulum, infirmitatē ostendit, ut Esaię. 24. Omnis caro scēnū, & omnis gloria eius, sicut flos campi. Et lex ferē in carnalibus tantum & perituris versata est. Caro enim circumcidenda, vestienda, purificanda, & nutrienda fuit. Deinde promissa sunt, pax, abundantia frugum, vini, olei, quæ & ipsa carnalia censentur. Aliud igitur sacerdotium uel alius sacerdos excitāndus erat, qui non esset carnalis, sed indissolubilis, neq̄ ad legem mādati spectaret, sed ad potentiā vitæ spiritum ipsum, vitāq̄ æternam. Quem admodum autem caro infirma est, & spiritus immortalis, ita sacerdotium Aaronicum inualidum atq̄ periturum, Christi vero potens & perpetuū. Obserua hic antitheses, quas posuit, lex mandati, & potentia vitæ, carnale, & indissolubile, & nunc tibi quid lucis effulgebit: deinde quid sit spiritus, virtus seu potentia vitæ indissolubilis, iuxta illam virtutem Christus constitutus est sacerdos secundum ordinem Melchisedec.

Caro infirmitatē significat.

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
Abrogatur enim quod præcessit
præceptum, propter imbecillitatem
& inutilitatem.

His uerbis superiora ipse interpretatur, cur
legem carnalem dixerit, non quod ferè carnalia
tantum tractaret, sed quod hominem non per-
ficeret. Nam solam legem cognoscentes, lege fi-
dei & spiritus neglecta, nō facti sunt consumati,
sed qui utrūq; simul habuerunt, isti perfecti fue-
rūt, quemadmodum Abraham, David, & alij
legem implentes, non ex coactione, sed sponta-
neo spiritu. Lex externa, saluare neminē potuit.
Nam iram operatur dum peccatum cognitum
facit, ut in Romanis est, quamuis in se sancta sit
& utilis, sed quia iures ad perficiēdū quod præ-
cipit, suppeditare non potest (Spiritus cō Chris-
ti hoc est) fit ut quō illa magis urget, eo magis
humana uirtus sauciat & rea fit, magisq; malū
nobis adlubescit & ita remediū quod debebat
esse, natura deprauata sibi in uenenū uertit.

Opera leg-
is absq; fi-
de Deus ab-
ominatur.

Paulo ante, legem transferendam dixit, hic
uero reprobendam seu abrogandam, id quod
sano sensu accipiendum est, quod enim pietatem
& spiritum attinet, unum & idem manet omni-
bus sæculis. Opera legis absq; spiritu & fide, hæc
demum sunt, quæ Deo semper summa fuerunt
abominatio, id quod multis in locis prophetæ
habent, ut Esai. 1. Ad quid mihi multitudo uicti-
marum uestra

marum uestrarū, dicit Dominus, faciatu sum
holocaustis arietum & adipe pinguium: & san-
guinem boum & agnorum & hircorum non
concupiui. Quis quæsiuit hæc de manu uestra?
Et. Incensum abominatio mihi est. Nouilunia
uestra & festiuitates uestras odiuit anima mea.
Et Micheę. 6. Misericordiam uolo & non sacrifici-
cium. Psal 40. Sacrificium & oblationem nolui
sti. & 51. Holocaustis non delectaris. Vides hic
reprobationem? sed externarum ceremoniarū
tantum, quas Iudæi absq; omni fide & spiritu
factas, usq; adeo extulerūt. Corpus quantumuis
formosum, cadauer fit, si destituatur spiritu, sic
omne opus, quantumuis in speciem decorum,
perit, si nō accedat uiuificans spiritus. Debat
lex uigere donec luce approximante abrogare-
tur. Sed de his satis.

Nam nihil ad perfectionem ad-
duxit lex: uerum erat introductio
ad spem potiolem, per quā appro-
pinquamus Deo, atq; hoc potiore,
qd nō absq; iureiurādo res acta sit.

Alibi Lex pedagogus dicitur, hic uero intro-
ductio ad spem meliorem, per quam Deo ap-
propinquamus. Hoc autem dixit, ne quis putet
legem à Deo frustra datam fuisse. Olim in lege
sperabant ferè opes, longitudinem dierum, pæ-

Quid lex
& cur data

L s

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
cem, sanitatem, & id genus alia: nos longe præ
stantiora in Christo expectamus, remissionem
peccatorum, & uitam æternam. Hæc est utili
tas, quam in Christo accipimus, si illi fidamus.
Libentius itaq; hunc audiamus, quàm quenq;
ex Prophetis. Est em̄ uia, ueritas & uita.

Nam illi quidem citra iusiuran
dum sacerdotes facti sunt: hic uero
cum iureiurando, per eum qui dixit
ad illum: Iurauit Dominus & non
penitebit eum, tu es sacerdos in æter
num secundum ordinem Melchise
dec. Tanto potioris testamenti spō
sor factus est Iesus,

Tertia ratio, quam ex his & proxime præce
dentibus uerbis colligimus, cur Christus præ
omnibus sit audiendus. Sensus est. Aaronicum
sacerdotium conscientias nō pacificat & satiat,
quemadmodum Christi, Nam ut abolendum
aliquando, iureiurando non est confirmatum,
esto à Deo institutum sit. Christi uero cum iure
iurando confirmatum est, ut sit sacerdos in æter
num. Præstat ergo infinitis modis. Quia autē
ea prauitate cor nostrum est, ut ab agnata incre
dulitate difficilime se abstrahi pariat, & si quid
Deus pro

Cur deus
uobis iuret

Deus promittat, statim cogitat, nihil est, alia enim sunt opera tua, quàm ut quicquam hinc meriti tibi polliceri ausis, mereris extrema quæque: Deus ergo dementissimus pater, incredulitati nostræ subuenturus iurat nobis, neque eius poenitentia unquam ducitur, hunc Christum fore nobis sacerdotem perpetuum, intercessoremque vigilantissimum, modo ipsum audiamus.

Obijcias hic. Quid ergo respōdebis ad illud ^{Obiectio diluitur.} Exo:26. & 30. Legitimum sempiternum erit Aaron & semini eius post illum. Quæro; quibus promittit legitimum sempiternum fore: nonne familiæ Aaronicæ quā diu sacerdotio præfuit: sed hoc cessavit in Hircano, tēpore Herodis ubi factum fuit sacerdotium uenale, indicium perfectioris quod tum instabat. Istis uoluit supercilium Iudaicum reprimere, & eos atque nos in certam fiduciam erigere totius felicitatis in Christo oblaræ, quam cum in animo secum reputat, pro nimio feruore & admiratione, epiphonemate hoc erumpit dicens: Tanto potius testamenti hoc est fœderis, sponsor factus est Iesus. Hic sane est fideiussor noster, atque adeo pignus salutis nostræ, huic si credamus nihil erit quod postea trepidemus.

Et illi quidem plures facti fuerunt sacerdotes, propterea quod per mortem non

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
tem non sinerentur permanere. At
hic quod idem maneat in æternum,
perpetuum habet sacerdotiū, unde
& saluos facere ad plenum potest,
qui per ipsum adeunt Deū, semper
uiuēs, ad hoc ut interpellet pro illis.

Conclusio eorum est, quæ hæcenus de excel-
lentiā sacerdotij Christi differuit, hanc autē per
multas antitheses probat, dicens: Illi puta Aaro-
nici sacerdotes erant plures, quod imperfe-
ctionis fuit, Christus unus est & perfectus, illi
erant mortales, hic immortalis: illi opus habue-
runt successoribus, hic nullis: illi absoluere nihil
potuerunt, hic potest omnia, atq; adeo saluat ad
plenū, quotquot per ipsum Deum adeūt, pro
quibus etiam interpellat,

Obseruandum autem nobis est, quod dixit.
Vnde saluare ad plenum potest, & semper ui-
uens ad hoc &c. Nam hinc potentiam pontifi-
cis nostri, & promptam uoluntatem pro nobis
intercedendi colligimus. Neutrum enim absq;
altero cōscientiam nostram satis pacificare pos-
set. Quia autem certi sumus, eū & posse & uelle
nos saluare & perficere, non est quod de salute
addubitemus, modo per ipsum accedamus ad
Deum, ipse em̄ est uerum ostiū. Deinde & hoc
obseruandum

obseruandum contra Pontificios, q̄d dixit Christus habere perpetuum sacerdotium, & ita illi non opus esse tanq̄ mortali, uicario, esto enim quod confideat ad dexteram patris, tamen nobiscum uult esse usq̄ ad cōsumationem sæculi, ecclesiãq̄ suam, hoc est, electos spiritu suo, quẽ opulente in illorum corda effudit, regere & conseruare. Utitur quidem ministris Apostolis, & alijs ad hoc, sed salua sua dignitate: isti em̄ sunt tantum organa per quæ agit, ipse autem incrementi dator unus & solus. Certe si aliud sacrificium esset post Christum, Christi nõ fuisset neq̄ perpetuum, neq̄ perfectum. Videant hic Pontificij, quid sibi arrogant.

Christo nõ
opus habet
vicario.

Talis em̄ decebat, ut esset nobis pontifex, pius, innocēs, impollutus, segregatus à peccatoribus, & sublimior cœlis factus, cui non sit quotidie necesse, quemadmodũ illis pontificibus, prius pro proprijs peccatis uictimas offerre, deinde pro peccatis populi. Nam id fecit semel, cum semetipsum obtulit.

Dixit Apostolus supra, quomodo Christus à Deo cōstitutus sit sacerdos secundum ordinẽ Melchisedec

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD

Quomodo
Christus sa-
cerdotio
fungatur

Melchisedec, uolens nimirum spem Hebræorū & nostram ita confirmare, nūc dicturus est quomodo ille, sacerdotio suo fungatur, quātoq; honore. Neq; enim satis est inaugurari sacerdotio, oportet etiam uidere quā sancte & inculpate quis in eo se gerat, quāq; diligētia officiū sibi demandatum obeat, id quod nunc de Christo pulcherrimo ordine docebit. Sanctitatem autē pontificis primo proponit, Inquiens: Talis enim debebat ut esset &c. Sanctissimū sacerdotem Christum ponit, modisq; omnibus perfectum, siue pietatem spectes erga Deum, siue iustitiam & innocentiam erga proximum, siue puritatē erga seipsum, nihil est quod in eo desiderare possis. Et ita plenam eius iustitiam commendat.

ῥοιος
quis.

Pius ῥοιος dicitur, qui pie in rebus diuinis versatur, & res sanctas sancte tractat, quod in primis sacerdotū est, ne illotis manibus sacris assistāt. Atqui in rebus Dei, Christi⁹ sanctissime se gessit, patri per omnia obediens fuit, iuxta illius præceptū operatus est, & inclita vasa Dei, hoc est electorum animas emundatissima fecit, atq; adeo suo sanguine purificauit. Avῥοιος autem hoc est prophanus dicitur, qui contrarium facit, quales fuerunt filij Aaron, Nadab & Abihu, qui acceptis thuribulis, intulerunt alienum ignem ante Dominum, & repēte ignis ob hanc temeritatem eos corripuit & perdidit. Leuit. 10. **Caveant ergo quibus animarum cura deman-**
data est

data est ne alienas doctrinas in templum Domini, quod nos sumus inferant, nisi velint sibi gehennæ incendium accersere, & zelum Dei pro suis electis experiri.

Innocēs ἁκακος, q̄ est absq̄ omni libidine offendēdi proximum : κακία em̄ proprie significat libidinē offendēdi, qua dictione sæpiuscule Paulus vtitur. Interprǣs habet innocens, qui nemini uel lingua uel manu, uel alijs studijs nocet. Mira autē fuit Christi innocentia erga omnes, qui cum maledictis incesseretur, non regessit maledicta cum malis afficeretur, non minabatur, ut est .1. Pet. 2. imò pro crucifixoribus suis orauit, odientibus se, ægrotos curauit, cæcos respicere fecit & mortuos resuscitauit. Recte itaq̄ ob hanc suam innocentiam agno & ouiculæ in scripturis comparatur.

ἁκακος
quis.

Impollutus ἁ Reuera Christ⁹ in corpore suo fuit omnium mundissimus, Conceptus em̄ est de spiritu. nat⁹ per omnia sanctus & impollut⁹ absq̄ omni labe peccati. In lege sacerdotes uarijs modis polluebant, ut si quis attigisset morticinū, si vino usus esset tēpore sacrificij, si attigisset leprosum, menstruosam, & his similia, habebatur vsq̄ ad uesperam pollutus. Exigebatur em̄ ab illis per legem, ut essent quàm mundissimi. Et quamuis Deus cadauera mortuorum, uel suillam carnē per se immunda non censeat, sed multo magis prauos animi adfectus, tamen ab
istis pol

ANNOT. IN EPIST. D. PAVLI AD

istis pollutionib⁹ tū cauisse nō obfuit, nos in noua lege scimus, puris omnia pura, & nihil qd in os ingreditur, polluere posse hominem, sed quod egreditur. Matt: 15.

Quatenus
peccatores
uitandi

Mat. 11.

Segregatus à peccat: ¶ Sacerdotib⁹ legis preceptum fuit, ne cohabitarent peccatoribus, neq; cum prophanis miscerentur, facile enim ex consuetudine malorum aliquid uitij imbibimus, cū omnes natura ad prauitatē propendemus. Sed cum Christo aliud est, qui nec peccatū fecit, neq; ad hoc prodiuis fuit. Atqui in corporali segregatione, res sita non est sed animorum, que fieri potest uel in medio peccatorum. Nā Esaias ca. 6. conqueritur se habitare in medio populi polluti labij. Ezechiel. ca. 2. cum scorpionibus, & sic de alijs prophetis, tamen interim mundi ipsi, & Deo grati fuerunt. Deinde Christus ipse, publicanis & peccatoribus, quibus potissimum saluator aduenerat, ita conuixit, ut audiret à pharisæis, amicus publicanorum & peccatorum: cū tamen animo ab illis, ut peccatoribus, alienissimus esset, ut sanabilibus autem, omnium proximus. Neq; enim illorum peccatis uel adblanditus est, uel contagio illorum sanctissimus infici, ne dum suo conuictu peccatorum approbator uideri potuit. Nos quam diu in hoc mundo fuerimus, malis cohabitabimus, imitemur ergo exemplum Christi & nihil nobis oberit. Nam consortium malorum in externis neminem con-

nemī contaminat, sed in internis, puta peccatis, alioqui malos vitaturis, egrediendum foret ex hoc mundo.

Interim tamen dicimus, neminem vnquam ita à peccatoribus siue peccatis segregatū fuisse, vt Christum. Accessit quidē illos, sed vt medicus ad ægrotos. Nunc vero postquam cœlos cōscendit, est omnium maxime à peccatoribus segregatus, olim segregabimur & nos, cū hædorum & ouicularum separationem iudex sæculi faciet.

Sublimior cœlis factus] Cœlos hic intellige, non solū corporeas machinas, quibus sublimior, etiam secundum humanam naturā factus est (nam secundum diuinā exaltari non potuit) sed & sanctos ipsos, quos scriptura aliquoties cœlos vocat. Nam in omnibus ipse primas tenet, & sanctus sanctorū iure appellatur. Supra cap. 4. eadem habentur, cum dicit. Qui penetravit cœlos &c.

Cœli, pro sanctis.

Cui nō sit necesse] Quia nihil peccati seu maculæ in Christo fuit, nō opus habebat pro proprijs peccatis uel orare uel offerre, quemadmodum sacerdotes Leuitici ex lege tenebantur, idq; quotidie, primum pro suis, deinde pro populi peccatis: tanto magis ergo miseri illi fuerunt, & quantumuis sancti, non tamen peccatis caruisse potuerunt. Habes præceptum hoc Leuitici. 9. Quidā anxie laborant, quo patriarchas, pura

Temere patriarche de peccati. excusentur.

M

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
Abraham, Isaac, Iacob, David Noe, Lot, in ali-
quibus factis peccatis eximant, sed quam im-
prudenter, facile apparet. Fateamur quæso &
iplos homines fuisse, iam si homines fuerunt,
quid mirū si humani quid passi sint: Vbi scrip-
tura non excusat, neq; nos excusemus. Solius
Christi est hæc gloria, ut prædicetur esse absq;
omni macula. Nam vere cum Apostolo dicere
nobis licet: Conclufit Deus omnes sub incredu-
litate, ut omnium miseretur. Certe sacerdo-
tes Mosaici, qui tamen debebant esse omnium
sanctissimi, non tantū originali peccato, sed &
quotidianis innumeris peccatis succubuerunt:
quis iam ex plebe innocentiam suam ausus fu-
isset prædicare: In eo ergo, quod pro suis ipso-
rum peccatis orarunt & sacrificarunt, testati
sunt indigere se alio sacerdote & intercessore,
quemadmodum & populus. Nec mirum hoc,
quia ex eadem peccatrice massa sumus omnes,
quotquot in Adam mortui sumus.

Nos qui Christiani & regale sacerdotium ap-
pellari uolumus, par est ut Christum & sumū
nostrum Pontificem referamus, n̄sdē uestigijs,
nostro tamen modulo fortiter insistam⁹, cuius
spiritus si uere in nobis habitat, operabitur ut
pie, iuste, & sobrie uiuamus in præfenti sæculo,
expectantes beatam illam spem & apparitionē
gloriæ magni Dei, ut Tit. 2. Simus ergo & nos
p̄i, timeamus Deū, & cogitemus quo ille nos
vocat

uocarit, quod sit officium nostrum: deinde studeamus prodesse proximo, illi per omnia in Domino placere, innocenter uiuere, facientes cuique quæ nobis fieri uellemus, postea eam sobrietatem & continentiam uitæ sectemur, ut crapulam, ebrietatē, aleam, scortationem, & id genus pollutiois tanquā pestes fugiamus. Adhæc ita nos segregemus à peccatoribus & malis, ut uideamur non homines, sed peccata odisse, & emendationem atque adeo salutem illorum ex animo quæsiuissē. Hæc enim est Christiana uita, quæ cum ab omnibus promiscue requiritur, maxime tamen omnium à uerbi ministris tanquam exemplaribus gregis, quos uiuendi normam, salutem terræ, & lucem mundi esse, omnino necesse est.

Nam id semel. ¶ Hactenus de sanctimonia summi sacerdotis nostri, nunc quomodo functus sit officio, quanto honore, quantaque perfectione. Semel, hic positum, explicat quod Paulo ante dixerat: qui non quotidie &c. & est perfectionis nota. Nam perfectio Christi maxime hinc peruidetur, quod ipse unico opere perficit, quod Leuitici ne multis quidem potuerunt: perfecit autem tum, cum seipsum patri pro nobis in cruce obtulit. Pudeat hic Pontificios, qui Christum denuo in impia Missa offerre se, blasphemare audent, Apostolus habet SEMEL & SEMETIPSUM, id quod obseruandum. Unica namque ista oblatio, sufficientissima efficacissimaque

Christus semel tantum se obtulit.

ANNOT. IN EPIST. D. PAULI AD
est omnibus saluandis, atq; ita, ut nulla reiterati
one porrò opus sit. Verū de his infra copiosius.

Siquidē lex homines constituit
pontifices, habentes infirmitatem.
Porrò sermo iurisiurandi, qui supra
legem fuit, filium constituit inæter
num consummatum.

Maxima est differentia inter reliquos sacer
dotes & summū, inter seruum & dominum,
ministrum & filium, id quod & supra copiose
audiuimus. Lex homines mortales, & peccatis
obnoxios pōtices cōstituit: sermo uero iurisiu
randi, pluris nimirum æstimandus lege, filium
Dei consummatum per omnia, æternum Pon
tificē constituit. Christus, si nō fuisset filius Dei,
eiusdemq; cum patre potestate, mirum nō esset,
si illius sacrificium putaretur imperfectum, hoc
autem non est, piaculum ergo sit aliter de illo ut
perfectissimo, ita & efficacissimo, sentire.

C A P V T V I I I.

Cæterum eorum quæ dicimus, il
lud est caput, quod talem habemus
pontificem, qui consedit ad dexterā
throni maiestatis in cœlis, sanctorū
admini